

Cafè Europa, de visita a Catalunya

Durant la passada edició del Premis Octubre, València va acollir una de les sessions del Cafè Europa, una tertúlia literària que ha recorregut diverses ciutats del vell continent.

■ ■ ■ així és com es van inventar els àngels”, va llegir Brane Mozetic amb posat esquerp i neguitós davant de les poques persones que encara quedaven a l'espai anomenat “L'observatori d'horitzons” del Centre de Cultura Contemporània a Barcelona, el divendres 21 d'octubre passat, després de tres hores de debat, amanides amb música en viu. Els llums a les tauletes il·luminaven copes buides, una prova que la sala d'aquesta edició de Cafè Europa del festival Kosmòpolis havia estat plena, però pocs es van esperar fins al final per sentir la petita venjança que havia preparat aquest poeta eslovè. No es deu haver sentit gaire còmode davant de la invitació de

venir a Barcelona per explicar què pensa sobre “la relació dialèctica entre literatura universal i literatures nacionals”, fent-lo, a més en forma d'un assaig. Va llegir el seu text *obligatori* per participar en el debat amb una veu monòtona i després va afegir, per iniciativa pròpia, un poema: “Tot és quiet, per molt que/ l'avió pot explotar de sobte i adéu vida. Agafo/ l'antologia gruixuda dels actuals poetes gais americans. No/ em puc decidir d'obrir-la. Jo no hi tinc pas/ lloc. A l'altra mà l'assaig sobre les noves tendències/ en la poesia contemporània eslovena. Em sembla que aquí/ tampoc no hi sóc. Faig veure que tot va bé, però no.”

La literatura de Mozetic és homoeròtica sense concessions, no fa servir mitges tintes quan descriu les relacions i ambients en els quals està habituat a moure's. A casa l'accepten amb recels, però és conscient també que el cosmopolitisme teòric de la literatura gai és ple de barreres. L'altra cosa que Mozetic té molt clara és que el cànon literari –poc importa si dins del marc nacional o bé mundial– és una construcció que interessa només als autors que es debaten per passar a la història. Tot i el seu escepticisme, va ser precisament ell qui va haver de respondre al moderador Chris Keulemans d'Holanda, si la independència va dotar finalment els eslovens de la llengua literària que havien esperat. Amb cara malagradosa va instruir els assistents i els contertulians

que l'eslovè s'ensenyava a les escoles des del temps de Napoleó i que la independència no ha canviat res en aquest aspecte. Les llengües no són pas constructes dels polítics, sembla que aquest fet ni tan sols dins de l'Europa més tolerant i més oberta encara no s'ha acabat d'acceptar del tot. Des d'Alemanya Marcel Beyer es preguntava si les literatures de Catalunya i d'Espanya podien ser una cosa semblant com la divisió de la literatura alemanya que durant cinquanta anys ens va fer estudiar a tots els interessats la literatura de la República Democràtica per separat de la que s'escribia a l'occident, a la República Federal. Als esquemes habituals del seu concepte de literatura nacional, la realitat catalana no hi encaixava.

No és estrany que el so agradable del contrabaix s'hagi endut algunes observacions dels autors que coneixen Catalunya des de dintre i no estaven gaire disposats a debatre quines condicions legals ha de complir una literatura per considerar-la nacional. Probablement no tots els assistents internacionals han entès la complexitat de la decisió de Julià de Jòdar d'escriure en català, fill d'una família castellanoparlant. Es va reconèixer en una llengua marginada i perseguida, rebutjant així la prepotència amb la qual el règim havia convertit el castellà “en un vehicle d'irracionalitat, en una bandera de subcultura”. Per altra banda, es deu haver adonat al-

Clara Andrés

Des d'Oliva, la jove cantautora ofereix pop minimalista mediterrani d'arrel valenciana. Temes senzills, paisatges viscuts que es repeteixen en el temps, els moments de cada dia convertits en cançons. Clara Andrés és finalista del Sona 9 2006 (Catalunya Ràdio). Més informació a www.claraandres.com

Divendres 24 de novembre, a les 20h
Entrada lliure

octubre

Centre de Cultura Contemporània
Antic edifici El Siglo Valenciano
Sant Ferran, 12, 46001 València
www.octubre.cat

Cicle de música

pop

gú, tot i la llarga i divertida intervenció, com de precisa era la reflexió de Rolando Sánchez-Mejías sobre l'estructura interna de qualsevol literatura? El mestissatge de la societat cubana i la repressió l'han dotat d'un sentit que a l'Occident democràtic a poc a poc s'està perdent. El discurs literari no és només la qüestió de la llengua en què s'escriu, perquè en cada llengua hi ha els qui adulen i els que es rebel·len contra l'ordre establert. El concepte kafkià de *literatura menor* té un component d'inconformisme gràcies al qual també es pot aplicar a les cultures literàries monolingües.

A Barcelona. El debat es va desenvolupar amb moltes altres intervencions interessants en una taula rodona i en dues llargues sessions de vespre en les quals van participar, a part dels autors esmentats, també la russa Natàlia Tolstaia, Josep Maria Benet i Jornet i Mercè Ibarz. L'ambientació d'un cafè centreeuropeu, amb la música, les begudes i la penombra, correspon a la idea original Krzysztof Czyzewski, el director de la Borderland Foundation (Fundació Frontera) amb seu en una petita ciutat polonesa, just a la frontera amb Lituània i Bielorússia. Al final dels vuitanta, quan aquesta caravana literària va emprendre el camí, s'havien de superar i debatre molts canvis polítics al si d'Europa. Quinze anys més tard, molts autors ja no volen acceptar el rol de l'intel·lectual compromès. Andrej Blatnik, també eslovè, es va negar rotundament a parlar del final de Iugoslàvia o de les seqüeles del comunisme perquè ell escriu històries d'amor i vol

El participants del Cafè Europa a València.

que el coneguin a fora només per la seva habilitat de fer-ho. Blatnik és un editor influent i un dels més grans coneixedors de la literatura nord-americana al seu país, on un 70% de tots els llibres publicats cada l'any són traduccions. Precisament per això sap molt bé que encara falta molt perquè el mercat internacional accepti un autor sense exigir que escrigui segons els tòpics que s'esperen d'ell d'acord amb la cultura de la qual prové.

Voltant pel país. El Cafè Europa es va repetir també a Perpinyà, Girona i a València. Per iniciativa de la Institució de les Lletres Catalanes aquestes tres ciutats van tenir l'oportunitat de veure la confrontació d'opinions ben diverses. L'edifici Octubre del Centre de Cultura Contemporània de València,

abans i tot que fos oficialment inaugurat, va acollir amb el so del grup Folkenjazz tres autores que han crescut en entorns extremament allunyats l'un de l'altre. Totes tres van parlar del dolor que provoca un món massa obert, vast, però alhora sord, que no ofereix cap recer segur. Àlbum de fotos de l'últim llibre de Lolita Bosch, *Qui vam ser* (2006) per a la majoria dels lectors representa una confessió del final d'una relació amorosa. Però igual com la seva intervenció a Cafè Europa, també aquesta novel·la ofereix la reflexió que construir una llar íntima és igual de difícil en la megàpolis de Ciutat de Mèxic com en un petit poble empordanès. No és estrany que hagi parlat amb metàfores –com apagar l'incendi forestal sota la tramuntana– els seus lectors s'han de buscar les seves pròpies respos-

Alain Wergifosse

Alain Wergifosse (belga afincat a Barcelona des de fa molts anys) és un manipulador i creador de sons dins l'àmbit de la música industrial, atmosfèrica i experimental. Ha treballat, entre altres, amb Dj Zero, Cluster, Marcel·lí Antúnez, Macromassa, etc.

Dimecres 22 de novembre, a les 20h
Entrada lliure

octubre

Centre de Cultura Contemporània
Antic edifici El Sigle Valenciano
Sant Jeroni, 12 - 46001 València
www.octubre.cat

Cicle de música experimental

tes. També la misteriosa autora russa Lília Kim, que als vint-i-set anys ja ha venut més d'un milió de còpies, va insistir que el seu conte de fades tal com està no necessita més aclariments. La comparació entre la història de la caputxeta vermella i el llop i un conte rus sobre la nena Maša i l'os va aclarir als assistents que el món és igual arreu, varien les formes, però no la lluita entre el bé i el mal. Mojca Kumerdej, la tercera representant de la delegació eslovena, també va confiar en el poder de la literatura, es va saltar la teoria i, en lloc del seu assaig, va llegir un relat d'un amor malmès per les diferències culturals entre una apassionada noia de l'est i un savi professor occidental. Quan perdem la capacitat de comunicació a través de la llengua —als dos protagonistes els separen massa prejudicis per ser capaços d'acceptar-se l'un a l'altre— el cos no pot resoldre cap maldat.

A València pels Octubre. Però a València es va produir també una felicitat trobada entre dos móns, el de la teoria i el de la praxis viva. Aquell vespre jo moderava el debat i reconec que vaig agrair molt la presència de Gustau Muñoz entre els tertulians com un contrapunt de serenitat, gràcies a la seva familiaritat amb les qüestions que de debò afecten la societat contemporània. El punt de vista del conegut assagista valencià no era el reflex d'una lluita personal amb molins de vent com en el cas de gairebé tots els altres literats participants en aquestes jornades.

Molt pocs autors literaris arriben a assolir un horitzó humanista com és el cas d'Adam Zagajewski. El poeta polonès va inaugurar Cafè Europa amb una conferència pronunciada en una sala fosca, assegut a dalt d'un escenari buit, desgranant pausadament el fil dels seus arguments. El pensament no necessita gaires decorats. Es va escapar de l'estret i massa gastat tema de l'oposició entre la literatura nacional i universal amb un salt vertiginós, digne d'un gran artista. Va recordar als assistents les obres del segle XIX fetes seguint la tradició *metropolitana*. Les novel·les de Flaubert o de Stendhal, les pintures d'Edgar Degas, més que reflectir el món tal com és, es preguntaven de quina manera el percebem i

com atrapar-lo en el mirall d'una obra d'art. Les preguntes sobre la representació van culminar amb artistes com Stéphane Mallarmé que van "convertir la metròpoli en un lloc molt avorrit". L'oposició d'aquesta mirada artística es troba en la literatura *provincial*: els quadres de l'avui encara tan popular Kaspar David Friedrich, les novel·les de Tolstoi o els drames d'Ibsen van produir una explosió de la província fins que al segle XX aquesta actitud va guanyar definitivament. Massa sofriment va portar el segle passat com perquè la literatura no hagués acabat acceptant també el repte de la memòria, la Mnemosina, la mare de totes les muses, va tornar a la literatura. Encara que al final, l'home està tot sol, incapaç de mirar directament ni el sol ni la mort.

Les tertúlies del cafè literari no van tenir el to acadèmic que es podria esperar del títol de l'edició d'enguany. Per sort va ser-hi absent l'argumentari políticament correcte per definir si la literatura nacional i la literatura universal representen "dues dimensions excloents o bé complementàries". Els participants, en canvi, van abocar als debats les experiències i els sentiments amb els quals omplen els seus llibres que han de ferir o embruixar els lectors, no pas adoctrinar-los. A la llum han sortit fins i tot molts prejudicis greus sense cap màscara ni atenuant. Qui tingui interès en la reflexió teòrica sobre la literatura, no necessita anar a un cafè, té a la seva disposició una xarxa densa d'institucions acadèmiques i de publicacions que el poden orientar. Però no deixa de ser veritat que és en aquesta esfera teòrica on "s'inventen els àngels" com diu Brane Mozetic. La literatura no és solament la lletra impresa i el rostre d'un autor que el coneixem a vegades d'una sola fotografia, com el cèlebre cas de Comte de Lautréamont. Els autors quan opinen amb el micròfon a la mà, perden l'autoritat d'un llibre de tapes dures, però no pas la capacitat d'expressar l'estranyesa davant d'un món complex i ple d'incongruències que sempre de nou tots intentem sistematitzar i atrapar dins de les categories clares, que se'ns escapen.

Simona Skrabec

Deixeu-nos treballar, als professors, als tècnics lingüístics i als escriptors, i feu alguna cosa realment de profit per la llengua. Aquest podria ser el programa de treball que, recollint la voluntat de molts professionals de l'ensenyament, de l'assessorament lingüístic i la literatura, proposaríem a l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL) per a la nova etapa que s'enceta amb les eleccions a càrrecs directius. Les actuacions que considerem de profit, les exposem a continuació.

Amb la seua primera obra impresa al carrer, el *Diccionari ortogràfic i de pronunciació del valencià*, l'AVL ha demostrat que és incapaç de fer una aportació d'una mínima qualitat lingüística i que, en comptes de guiar els usuaris, allò que fa és confondre'ls desballestant el model lingüístic ja en ús i creant una perillosa situació de contradiccions en la normativa. En teoria, l'AVL proclama com a "criteri inspirador" de la seua obra contribuir "al procés de construcció d'un model de llengua convergent amb la resta de modalitats de l'idioma comú". Però, de fet, comet la greu irresponsabilitat de no haver acordat els canvis en la normativa morfològica, ortogràfica i lèxica almenys amb les altres entitats que tenen potestat legal en la codificació lingüística: l'Institut d'Estudis Catalans i la Universitat de les Illes Balears, a més de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, referència *de facto* en l'àmbit valencià. Ara els usuaris ens enfrontem amb la realitat que hi ha centenars —potser milers— de grafies o paraules que són normatives o no ho són segons quin diccionari usem, gràcies exclusivament a l'obra que l'AVL té la ironia de proclamar "de convergència lingüística".

En conseqüència, si l'AVL vol realment contribuir a un model de llengua unitari per a tota la comunitat catalanoparlant, hauria de respectar l'obra feta i acordar qualsevol modificació, per mínima que siga, almenys amb l'Institut d'Estudis Catalans, la Universitat de les Illes Balears i l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana.

Promoure una normativa i un model de referència unitaris és condició necessària però no suficient. La unitat i la convergència lingüístiques es demos-